

Habitatgebruik van steltlopers in de Westerschelde in relatie tot gebiedskenmerken

Joost Vanoverbeke¹, Bas van den Boogaard², Job de Jong², Gunther Van Ryckegem¹ & Floor Arts³

¹Instituut Natuur- en Bosonderzoek (INBO), Herman Teirlinckgebouw, Havenlaan 88, B-1000 Brussel, België

²Waardenburg Ecology, Varkensmarkt 9, 4101 CK, Culemborg, Nederland

³Deltamilieu Projecten, Edisonweg 53D, 4382 NV, Vlissingen, Nederland

De Westerschelde is een belangrijk broed-, rui-, doortrek- en overwinteringsgebied voor allerlei soorten vogels. Samen met de andere grote wateren in de Delta, vormt het naast het Waddengebied het belangrijkste estuarien habitat voor doortrekkende en overwinterende steltlopers in Nederland. Dit vertaalt zich in de aanwijzing als Natura 2000-gebied Westerschelde & Saefthinghe; met in totaal 9 aangewezen broedvogelsoorten en 31 niet-broedvogelsoorten. De Natura 2000 doelen worden voor een aantal steltlopersoorten niet gehaald en de aantallen van sommige soorten vertonen een negatieve trend. Vogelsoorten die in de Westerschelde afhankelijk zijn van intergetijdengebieden en die onder hun N2000 doelaantal zitten (soms i.c.m. negatieve trends) zijn bontbekplevier, bonte strandloper, groenpootruiter, kluut, rosse grutto, strandplevier, tureluur en zwarte ruiter.

De belangrijkste foerageergebieden voor steltlopers zijn droogvallende slikken en platen. Het is tot op heden echter onvoldoende duidelijk welke gebiedskenmerken bepalen of deze slikken en platen geschikt zijn als foerageergebied voor de vogels. Om invulling te geven aan deze kennisleemtes is in 2018 in opdracht van Rijkswaterstaat Zee & Delta een onderzoek (fase 1) gestart waarbij watervogels gedurende drie jaren geteld zijn bij afgaand tij op drooggevalen slikken en platen. In een vervolgpodracht (fase 2) is vervolgens onderzocht in hoeverre gebiedskenmerken gerelateerd tot oppervlakte, morfologie, waterdynamiek en sedimentsamenstelling een invloed hebben op het gebiedsgebruik voor een selectie van relevante vogelsoorten. In dit lopend onderzoek (in afronding) wordt ook gekeken naar de relatie met voedselbeschikbaarheid (bodemdierenbiomassa) en naar mogelijke effecten van verstoring door menselijke activiteiten en de nabijheid van geschikte hoogwatervluchtplaatsen. Met kennis en begrip van deze factoren kunnen hypothesen geformuleerd worden over mogelijke oorzaken van het niet behalen van N2000 vogeldoelen. De resultaten van dit onderzoek zijn relevant in het kader van herstel- en inrichtingsmaatregelen en vergunningverlening in de Westerschelde.

In het kader van dit Scheldesymposium worden enkel de resultaten getoond met betrekking tot de invloed van gebiedskenmerken en menselijke verstoring op het gebruik van het intergetijdenareaal door steltlopers. Een eerste opvallend resultaat is dat voor de meeste soorten de aan-/afwezigheid op een gegeven locatie beter kan verklaard worden dan het effectieve aantal vogels op die locatie. Vooral de kleinere soorten verplaatsen zich hoofdzakelijk in grote zwermen tussen locaties en zijn dan ofwel in groten getale aanwezig op een locatie ofwel grotendeels afwezig. Daarnaast blijkt uit de resultaten dat de meeste soorten een voorkeur vertonen voor licht bolle slikken en platen met veel laagdynamisch areaal. Binnen het laagdynamisch areaal lijkt ook een goede spreiding van meer slibrijke bodems van belang voor foeragerende vogels. Vogels kiezen ook gebieden waar ze ongestoord kunnen foerageren en die niet te ver verwijderd zijn van de locaties waar ze het hoogtij overbruggen.